

Danmark i Nordøstgrønland

af læge Leif Vanggaard

Grønland fra Thule i Nordvestgrønland, rundt Kap Morris Jessup og sydpå langs Nordøstgrønland er ubeboet. Det fastsloges i Haag domstolens afgørelse i 1933, at Nordøstgrønland er en del af Grønland, og at Grønland er et hele. Endvidere at Danmark har suveræniteten over hele Grønland. Domstolen underkendte Norges krav om den sydligste del af Nordøstgrønland, idet den fandt, at Danmark, udover en historisk ret, havde vist såvel hensigt som vilje til at hævde sin suverænitet. Man har i senere kommentarer fæstnet sig ved, at rent faktisk var den danske indsats ikke stor, men hertil kan siges, at i trediverne og tiden før var der ikke de store muligheder for nogen større indsats. Idag er forholdene anderledes. Man kan se på den aktivitet, der finder sted i tilsvarende arktiske områder i Canada og Alaska. Hensigt og vilje til at udøve suverænitet måltes engang i mod og udholdenhed. Alle har læst de gamle ekspeditionsberetninger. Idag kan hensigt og vilje direkte læses ud fra de summer, der er afsat til drift og investering. En mindskelse af disse udgifter må

opfattes som et udtryk for en vigende dansk interesse i området. Det må understreges, at eventuelle private investeringer næppe kan tillægges en større betydning for at demonstrere hævde af suverænitet. I Haag kunne Norge pege på en norsk økonomisk indsats, der hvilede i sig selv, hvad den danske aldrig kom til. Retten fandt, at den danske indsats i form af ekspeditioner udsendte af den danske stat klart viste Danmarks hensigt. Det er den danske stat, der idag trækker sig tilbage, og det i en tid, hvor alles øjne er rettede mod disse øde områder med deres mulige potential i form af naturrigdomme. Så langt folkeretten.

Men hvad er Nord- og Nordøstgrønlands stilling indenfor det grønlandske samfund? Hvem udøver sine beføjelser her? Området er i praksis ubeboet. Der bor ingen grønlændere. Alle spørgsmål afgøres af de involverede fagministerier i København. Tre ministerier driver ødestationer i Nordøstgrønland. Grønlandsministeriet: Daneborg og Danmarksministeriet: København; Ministeriet for offentlige arbejder: Mestersvig; Forsvarsministeriet: slædepatruljen Sirius samt gennem Me-

teorologisk institut: Istjenesten. Det koster penge at opretholde ødestationerne. En ødestation koster omkring 2 millioner kroner årligt.

Idag kan Nord- og Nordøstgrønland ikke styres fra Vestgrønland. Dertil er problemerne for specielle og kræver en sagkundskab, der kun findes i København. Det er derfor ikke underligt, at grønlandsministeren i en fjernsynsdebat udtalte, at driften af Station Nord var en økonomisk belastning på grønlandsbudgettet, og at stationen derfor måtte nedlægges. Dette er en forståelig beslutning set med de lokale politiske interesser for øje. En ødestation tusinder af kilometer borte – eller et børnehjem i Sydgrønland. Man skal ikke bebrejde en politiker, at han fører en politik, hans vælgere kan forstå. Danske lokale politikere på amtsplan ville i en tilsvarende situation træffe lignende afgørelser. Men hvad politikken vedrørende Nord- og Nordøstgrønland angår, var det måske rimeligt at ønske, at de grønlandske politikere forsøgte at få deres vælgere til at forstå, hvor stort Grønland egentlig er. En grønlandsk debat om Grønland set i et større perspektiv er endnu ikke skabt.

Men ét er lokalt selvstyre, et andet er de hensyn og det ansvar, nationen Danmark har overfor sit område. Det vil ikke være urimeligt, om en stat foretager en anden prioritering end den, der findes på lokalt plan. Noget sådant burde gælde spørgsmålet om dansk aktivitet i Nord- og Nordøstgrønland. Idag er der ingen direkte grønlandske interesser her. Men det ville være forkert ikke at pege på, at det netop er denne del af Grønland, der måske kunne blive en del af det økonomi-

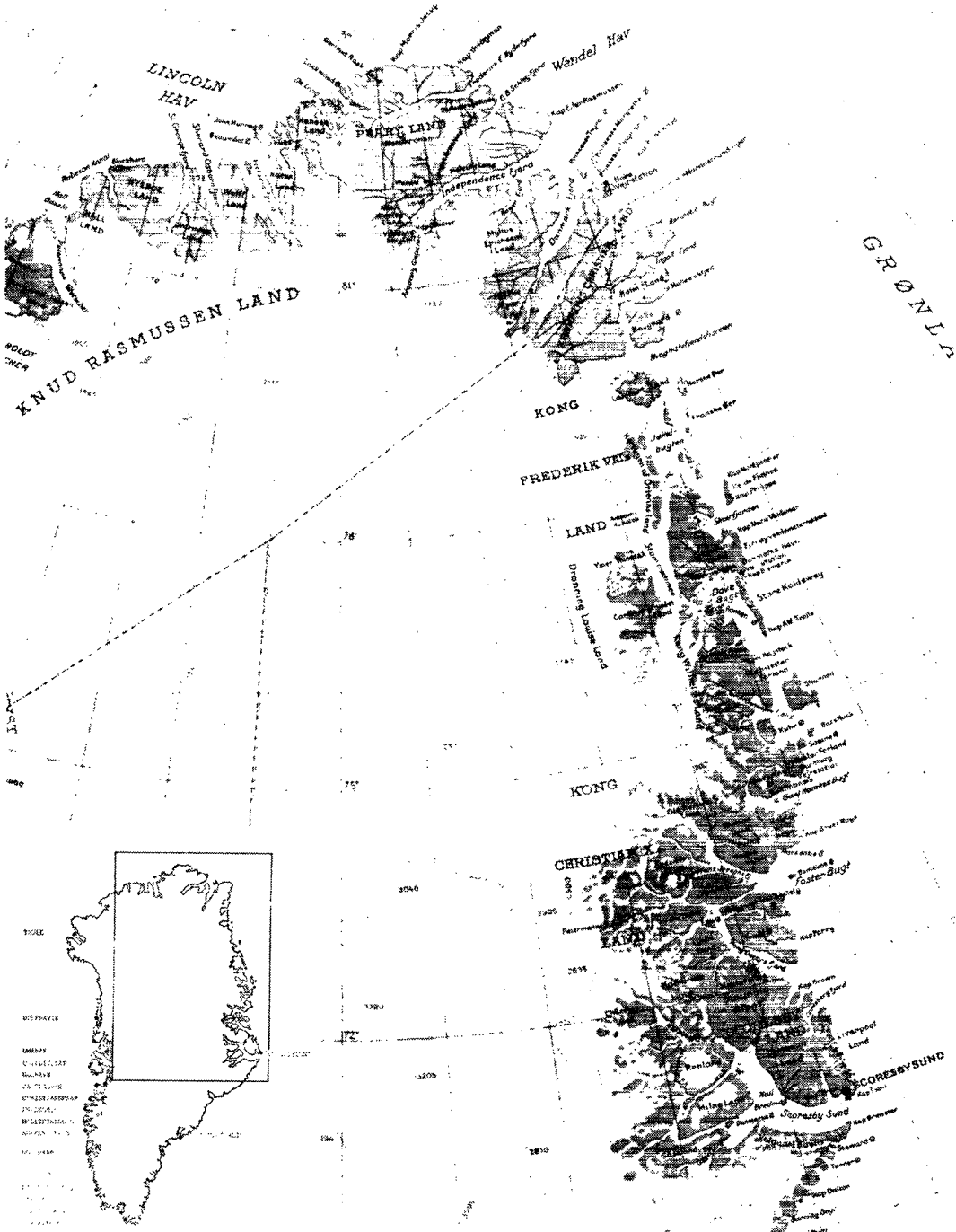
ske fundament, der må betragtes som en meget væsentlig forudsætning for et eventuelt kommende grønlandsk hjemmestyre.

Derfor er de beslutninger, der træffes vedrørende dansk virksomhed i Nord-Nordøstgrønland af største betydning for fremtiden, ikke blot for Danmark, men i endnu højere grad for Grønland.

Der er mange tegn på, at Nord-Nordøstgrønland glemmes, eller kun huskes hvis der skal spares nogle millioner kroner på et ministeriums budget. Næsten ingen bemærker, hvis en vejstation nedlægges, men de penge, der spares, er kontanter. Lukningen kan besluttet med måneders varsel, tidligere investeringer betyder ikke meget, da de penge er givet ud og dermed ikke længere figurerer i budgetterne.

Nedlæggelsen af Station Nord var et skræmmebillede på, hvad der kan ske, når kortsigtede økonomiske sparebestræbelser skal iværksættes. Nedlæggelsen blev besluttet, efter at USA trak sig ud af sin forpligtelse til at udføre luftbroen med forsyninger fra Thule til Nord. Skulle Danmark betale tilsvarende flyvninger, ville prisen herfor løbe op i millioner. Man besluttede og gennemførte lukningen. I denne beslutning glemte man *ikke*, at Station Nord var base for en lang række videnskabelige undersøgelser, at stationen var base for de prospekteringer, canadierne foretager i Pearyland. Man undlod *ikke* at spørge de forskellige brugere, *men* spørgsmålet var lagt således op, at ingen af de enkelte brugere kunne svare, at de fremover kunne påtage sig driften. Derfor lukkede Station Nord, men det taler ikke de besluttende myndig-

18 72 58° 56' 54' 52' 48' 44' 40' 36' 32' 28' 24' 20' 16' 12' 8' 4' 0' 12' 16' 20' 24' 28' 32' 36' 40' 44' 48' 52' 56' 58' 60' 64' 68' 72' 76' 80' 84' 88' 92' 96' 100' 104' 108' 112' 116' 120' 124' 128' 132' 136' 140' 144' 148' 152' 156' 160' 164' 168' 172' 176' 180'

Reproduceret med tilladelse (A. 60/78) af Geodætisk Institut.

Jørgen Brønlund Fjord, Pearyland.

Fot.: Hans Berg (1966).

heder til ære, at man overså, at i virkeligheden var det udelukkende statsinstitutioner, der anvendte Station Nord, og at beslutningen derfor burde træffes ud fra en dybere analyse af, hvilke interesser Danmark kunne have i at bevare stationen. Man fordelte ansvaret, men det var en udnyttelse af del og hersk princippet mere end en saglig behandling af problematikken.

Dette ændres ikke af, at det i sidste øjeblik før lukningen, på grundlag af et privat initiativ, lykkedes at oprette en station ved Kap Harald Moltke. Trods den idealisme og ihærdighed der ligger bag opførelsen af denne station, synes det

dog ikke rimeligt eller acceptabelt for hverken Grønland eller Danmark, at statens forpligtelser overtages af eller pålægges private.

Dersom man yderligere nedskærer aktiviteten i Nord-Nordøstgrønland, mister staten sin indflydelse på fremtidens udvikling. Alle håber og ønsker, at det skal lykkes at finde naturrigdomme i Grønland. Udnyttelsen af disse kan vel kun baseres på privat initiativ, men det er de beslutninger, der nu træffes, der afgør, hvor megen myndighed og indflydelse staten i praksis kan udøve. Det er disse forhold, der bør drøftes. Ansvaret for beslutninger vedrørende statsaktiviteter i

Nord-Nordøstgrønland påhviler de danske politikere. Men måske bør de grønlandske politikere hjælpe deres danske kollegaer. Det er de grønlandske vælgere, der måske en dag i fremtiden skal bøde for manglende dansk fremsyn.

Hvilke skridt synes påkrævet idag? Først og fremmest må det være rimeligt, at de forskellige instanser, der arbejder i Nordøstgrønland, finder sammen i et frugtbart samarbejde. Det er idag måske kun 25-30 mennesker, der direkte er involveret i styringen af Nordøstgrønland. Alligevel er der en mangel på koordinering disse instanser imellem. I et så lokaliseret område burde det være muligt at arbejde på tværs af de ministerielle grænser, men idag er dette langt fra tilfældet. Kun når man kommer ned på det helt praktiske plan, foregår der en koordinering, men denne koordinering burde kunne følges længere op mod det plan, hvor beslutningerne træffes. Alt for mange gange udarbejdes analyser og beregninger uden hensyn til vekselvirkningen mellem de forskellige instanser.

Således besluttede Ministeriet for offentlige arbejder, at flyvepladsen i Me-

stersvig skulle nedlægges, idet man her ved netop ville spare det beløb, man fra regeringen havde fået ordre på at spare. At nedlæggelsen ville betyde et alvorligt slag for al flyvning i Nordøstgrønland, herunder f. eks. ambulanceflyvninger til vejrstationer, Sirius og i en vis udstrækning Scoresbysund, syntes ikke at indgå i denne beslutningsproces.

Det er denne mangel på koordinering, der hindrer rimelige bestræbelser for at den samlede danske indsats bliver så effektiv som mulig. Der burde eksistere en formaliseret kontakt mellem alle myndigheder, der arbejder i Nordøstgrønland. Denne kontakt skulle måske ligge på et lavere administrativt plan end man normalt forestiller sig, men netop i disse problemer er det nødvendigt at beslutningerne virkelig er gennemtænkte af de mennesker, der direkte kender til forholdene.

Men først og sidst mangler en klar målsætning og beskrivelse af de opgaver og det ansvar, Danmark og Grønland har i Nord- og Nordøstgrønland. Kravet herom må rejses fra politisk hold.